Ч. 110 (14.028). Львів, понеділок 20. травня 1935. Рік LVI.

Оплата почтова оплачена ryczałtem.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 504.060. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Чехословаччині 30 ч. к. — в усіх прочих краях по 7·50 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Пресова конференція в НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЮ.

Заходами дирекції Національного Музею відбулася в суботу 18. травня ц. р. в 6-ій год. вечора пресова конференція в салі засідань. В конференції взяли участь: **ред. В. Мудрий** („Діло"), **ред. М. Коновалець** („Новий Час"), **ред. М. Гнатишак** („Мета"), **ред. Дурбак** („Нова Зоря"), **ред. Л. Бурачинська-Рудекова** („Нова Хата"), **ред. Б. Кравців** („Дажбог"), а крім того представник Кураторії Нац. Музею в особі секретаря Кураторії **д-ра Ів. Брика**, представник Т-ва Прихильників Нац. Музею в особі д-ра М. Терлецького і представник співробітників Музею в особі **м-ра Є. Ю. Пеленського.** Конференцію відкрив директор Нац. Музею проф. д-р Іляр. Свєнціцький. Він же виголосив обширний інформаційний реферат про теперішний стан Музею.

З реферату довідались ми, що саме тепер входить Музей у 30-тиліття свого істнування. З тієї нагоди Т-во прихильників Національного Музею рішило зорганізувати в Музею велику виставу українського національного мистецтва. Для підготовчих праць до тієї вистави покликано до життя окремий виставовий комітет, що вже почав свою працю. Учасники конференції далі довідалися багато цікавих подробиць з історії тієї цінної установи, познайомилися з теперішнім правним станом фондації, з матеріяльним положенням Музею (воно невідрадне!), з мистецьким дорібком Музею за 30 літ і з внутрішньою його організацією. Музей має тепер 80 тисяч експонатів і має всі дані на дальший розріст.

По рефераті відбулася річева дискусія, в якій забирали слово д-р І. Брик, ред. В. Мудрий, ред. М. Гнатишак і ред. Б. Кравців. Конференція закінчилася в год. 8 і пів вечором.

Катастрофа большевицького літака.

Згинуло 48 людей.

МОСКВА, 18. 5. ПАТ. Нині сталася страшна летунська катастрофа, якої жертвою впав найбільший в світі літак „Максим Горкий". В год. 12.45 літак велитень вилетів із московського летовища із 35 інжинірами і робітниками центр. аеродинамічного інституту. Літак ескортував тренінговий літак тогож інституту. Він, не зважаючи на гостру заборону виконувати акробатичні лети біля літака, виконав люпінґ на висоті 700 метрів. При виході з люпінґу літак ударив у крило „Горкого", яке розторощив. „Горкий" впав, а при цьому згинуло 11 людей залоги і 37 пасажирів, що були на чердаку. Їх похоронять на державний кошт.

МОСКВА, ПАТ. Аг. Тасс повідомляє на основі зізнань наочних свідків, що залога „Максима Горкого" дала в хвилині катастрофи докази великої притомности ума й відваги. Як літак став падати, розлітаючися на частини, летуни Юров і Мікеїв зупинили мотори, щоб не допустити до вибуху, що спричинив би пожежу місцевости, де наступила катастрофа.

ЛЕТУН ГАВСНЕР ЗГИНУВ У ЛЕТ. КАТАСТРОФІ ПІДЧАС ЗАУПОКІЙНОГО БОГОСЛУЖЕННЯ.

НЮЙОРК, ПАТ. Польський летун Станислав Гавзнер, що приготовлявся ост. часами до нового лету Америка-Польща, згинув трагічною смертю в Дітройті, як у літаку кружляв над костелом, у якому правилося жалібне богослуження за марш. Пілсудського. Літак упав на дах шопи та згорів. Як літак упав на дах, наступив вибух. Велика юрба народу зібралася довкола місця катастрофи й утруднювали рятунок. Вибух і пожежа, що повстала після вибуху, знищили три сусідні доми.

ВИБОРИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

ПРАГА, ПАТ. У неділю були парляментарні вибори в Чехословаччині, до яких стануло 16 партій і виб. бльоків. У праській виб. окрузі поставили 14 лист. Загальне число управнених до голосування в усій державі було 8,961.000 осіб. Участь у голосуванні була велика, бо згідно зі законом виб. право це обовязок і хто не прийшов би до виборів, того покаралиб. Виб. кампанія тревала лише 4 тижні, а була дуже гостра.

У попередньому соймі поляки мали двох послів. Виб. льокалі замкнули в год. 16. Вибори в усьому краю пройшли спокійно.

На основі оголошених досі вислідів видно значне зменшення скількости голосів у некорисить чеської соц. дем. партії.

ЛІТВІНОВ ПОЇХАВ ДО НІМЕЧЧИНИ.

У пятницю веч. переїхав через польський кордон у Збоншині большевицький комісар закордонних справ Літвінов, у переїзді до Німеччини.

МАКЕНЗЕН ЗАХОРІВ.

БУДАПЕШТ, 19. 5. ПАТ. Полевий маршал, що є тепер у Будапешті, легко захорів, тому не взяв нині участи в передбаченій програмі прийнять.

ПОМЕР ПОЛК. ЛЬОРЕНС.

З Льондону прийшла вістка, що в неділю помер полк. Льоренс, що впав жертвою мотоциклевої катастрофи. Боровся зі смертю 140 годин та ні на хвилину не прийшов до притомности.

Смерть Льоренса викликала загальний жаль. Черчіл згадуючи покійного, як свого приятеля, сказав, що Льоренс після переходу на емеритуру хотів занятися політикою. На думку Черчіла Льоренс без сумніву заняв би був передове місце в політичному житті Англії.

ЕРІО ЗНОВУ БУРМІСТРОМ.

ПАРИЖ, ПАТ. Мін. Еріо вибрали знову бурмістром Ліону. Вибрали теж знову бувш. міністра Маркета бурмістром м. Бордо.

Після смерти марш. Йосифа Пілсудського.

СПОЧУВАННЯ 9 ЄПИСКОПІВ.

КРАКІВ. ПАТ. Президент Мосціцький приняв на авдієнції архиепископа Сапігу й еп. Ясінського (Лодзь), Лісовського (Тарнів), Ґавліну, Реснода (Краків), Бромбоша (Шлеськ), Кубіну (Ченстохова), перемиського єпископа Коцилов ського та апостольського адміністратора Лемківщини Масцюха. Вони зложили президентові спочування. Опісля єпископи зложили спочування марш. Пілсудській.

ЖАЛОБА ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

Православний митрополит Діонізій зарядив 6-тижневу жалобу з приводу смерти марш. Пілсудського. У цьому часі підчас богослужень мають згадувати у молитвах маршала Пілсудського.

ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ У БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, ПАТ. Жалібне богослуження за марш. Пілсудського, що відбулося в церкві св. Ядвиги в Берліні в суботу в 11. год. рано, завдяки присутности канц. Гітлера та майже всіх членів кабінету було символічною маніфестацією вшанування Німеччиною вождя польського народу. Церква прибрана була крепою. Між стовпами звисали величезні прапори польських барв. Посеред церкви був катафальок, покритий амарантовим прапором із держ. гербом. Лівобіч нави сидів у висуненому фотелі канц. Гітлер із почотом і членами німецького кабінету та найвизначніші державні й політичні мужі. Присутні були: міністер Нойрат, міністер пропаґанди Ґебельс, мін. справедливости Франк, мін. прохарчування Дарре, мін. фінансів Шверін, мін. райхсвери Бльомберґ. Крім того були: командант армії ген. Фріч, фон Рібентроп і держ. підсекретар м-ства летунства Мільх. Була теж жінка прем. Ґерінґа.

Правобіч був польський амбасадор Ліпський, члени амбасади й консуляту.

Церква, що може помістити 3.000 людей, була битком вибита. На хорі співала співачка Коритко-Чапська. Всі держ. будинки та закорд. представництва, банки й інші інституції вивісили прапори, спущені до половини щоглі.

СПОЧУВАННЯ НАР. КОМІСАРІЯТУ ЗАКОРД. СПРАВ УССР.

КИЇВ. ПАТ. У костелі св. Олександра було заупокійне богослуження за марш. Пілсудського. Присутнім був увесь персонал польського консуляту, представники італійського та німецького консуляту та багато парохіян. Спочування зложив повновласник нар. комісаріяту закордонних справ при українському уряді.

ЩО СКАЗАЛИ НІМЦІ В КРАКОВІ.

Німецькі журналісти, які приїхали на похорон Пілсудського до Кракова, в інтервю сказали, що дотеперішній напрямок польсько-німецької політики та пакт, заключений з ініціятиви марш. Пілсудського й канц. Гітлера, є далі є актуальний та служитиме для утревалення мира в Европі.

Ґерінґ сказав одному із краківських журналістів, що жалібна маніфестація зробила на ньому величезне враження. На Ґерінґа зробив враження незвичайний лад і порядок, що був увесь час похоронів, публика ні разу не проломила кордону ні інакше не нарушила спокою. Це свято було висловом поклону для людини, що створила незалежну Польщу та її долею покермувала так, що Польща стала одною з наймогутніших держав.

РОЗМОВА ЛЯВАЛЯ З ҐЕРІНҐОМ.

КРАКІВ, 18. 5. ПАТ. Мін. Ляваль і прем. Ґерінґ мали нині довшу конференцію у Французькому готелі, де оба замешкали. Мін. Ляваль сказав журналістам, що мав цікаву розмову з мін. Ґерінґом і що все є прихильником безпосередніх контактів і розмов між відповідальними держ. мужами.

ҐЕРІНҐ У ВАРШАВІ.

У неділю приїхав прем. Ґерінґ із Кракова до Варшави. Замешкав у німецькій амбасаді. Відбув проїздку до Вілянова, а після повороту до амбасади взяв участь у сніданні, яке видав амб. Мольтке. В сніданні взяли теж участь деякі учасники зимових ловів у Біловежській пущі, коли то прем. Ґерінґ був гостем през. Мосціцького. Після сніданя Ґерінґ дав тим особам цінні дарунки.

Прем. Ґерінґ підчас побуту в Варшаві розмовляв на політичні теми з мін. Беком. Висловив йому знову спочування з причини смерти марш. Пілсудського.

Нічю прем. Ґерінґ відїхав до Берліна.

МІН. ЛЯВАЛЬ У БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 19. 5. ПАТ. Нині в год. 19.56 поспішним поїздом із Кракова приїхав на шлеський двірець у Берліні французький міністер закорд. справ Ляваль із окруженням. Міністра привитав на двірці в імені уряду закорд. справ Німеччини фон Рінтелен із західного виділу. Французький амбасадор Франсоа Понсе товаришив міністрові від Франкфурту над Одрою. На двірці було теж багато закорд. журналістів.

Тим самим поїздом вертався маршал англійської армії льорд Кевен. Мін. Ляваль підчас свого постою на двірці розмовляв із особами, що приїхали йому на стрічу.

Варшава чи Москва?

(Кореспонденція з Женеви.)

Женева, дня 14. травня 1935.

Подорож Ляваля до Варшави та Москви зробила це питання особливо актуальним не лише для Женеви, а й для цілої Европи. А смерть маршала Пілсудського загострила його та надала йому майже трагічний характер.

Питання це стануло перед Европою по рішучій відмові Польщі пристати до східнього пакту в його початковій франко-московській редакції, по відмові згодитися на можливий перехід червоної армії через територію Польщі. Остільки небажаним для Польщі є очевидно й обхід її червоною армією через Чехословаччину, що відтяв би фактично Польщу від решти Европи та був би майже остількиж небезпечним як і присутність московської армії на території Польщі.

Але й поза чинниками чисто стратегічними є противенства між Варшавою та Москвою у відношенні до Франції, що тревають без змін у своїй основі за час останнього століття. На них вказує відомий приятель недержавних націй, редактор Жан Мартен, у своїй замітній статті в „Жур. де Жен.". Між іншим він пише: „Закон історії, який є найчастіше й законом географії вимагав від Франції за час останніх віків вибирати між Польщею та Росією". Наполеон увільнив Польщу. Франко-царистська приязнь з 1893 р. затемнила традиційну приязнь Франції до Польщі. По Берестю Литовськім звертається знов до висвободженої Польщі.

Намагання Барту заступити формулу — Варшава чи Москва, формулою — Варшава і Москва, скінчились поразкою та зближенням між Польщею і Німеччиною.

Ляваль взявся обережніше перевести те саме завдання. Він виключив із франко-московського порозуміння автоматизм „взаємної допомоги", підписав його з умовами виробленими в Парижі радою міністрів, позбавив це порозуміння його отрутности. Разом із тим совітська концепція втратила три четверті своєї вартости. До цього причинилась і наука дана Москві з нагоди відомого інциденту з французькими журналістами. Такі думки висловлює редактор „Жур. де Жен." і наводить погляд париського „Жур", який вважає подорож Ляваля до Москви „плятонічною демонстрацією", а подорож до Варшави студією можливостей нового франко-польського зближення.

Париський „Журналь" іде ще далі. Сен-Бріс висловлює в ньому думку, що франко-польський союз можливий, коли йому підпорядкувати франко-московське порозуміння. Але редактор Жан Мартен остерігає своїх французьких товаришів перед всякими ілюзіями і кінчить статтю твердженням: „Варшава і Москва — це фантазія. Дійсністю для Франції було, є й буде — Варшава чи Москва".

Це твердження дає, очевидно, належну оцінку і всім заходам Ляваля, які він міг розпочати у Варшаві в напрямі заключення ріжних консультативних пактів та пактів ненападу на сході Европи при евентуальній участи Німеччини. Всі ці паперові пакти не змінять, очевидно, основного факту, що Польща буде в такійже мірі віддалюватися від Франції, в якій Франція буде наближуватися до Москви.

Намагання частини французької преси заспокоїти Польщу, що франко-московський союз підписаний лише на те, щоби відтяти шлях до можливого зближення між Берліном та Москвою, є, розуміється, смішні. Літвінов є занадто добрим гандлярем, щоби віддавати щось без доброї заплати, навіть найбільше безнадійні можливости зближення з Німеччиною Гітлера. Франко-московське порозуміння містить у собі, хоч і в дуже сумнівній формі, саме те, проти чого Польща виступала в східнім пакті, „взаємну поміч" проти кожного третього противника, отже й проти самої Польщі в разі її можливого збройного конфлікту з Москвою.

Підписуючи порозуміння з Москвою без згоди на це Варшави, а в деякій мірі навіть проти її інтенцій, французький уряд, очевидно, порушив саму засаду франко-польського союзу, і дав таким чином цілком вільну руку Польщі в її політичній акції в Европі. І ніякі дорадчі чи роземчі пакти цього факту змінити не можуть.

Як польська, так і французька преса, розуміється, запевняє, що франко-польський союз існує. На папері у всякім разі. Але чи існуватиме він у дійсності, це буде залежати від найближчого розвитку франко-московських відносин. Треба признати, що п. Жан Мартен є великим знавцем міждержавних відносин в Европі, коли він твердить, що франко-московське порозуміння з франко-польським союзом поєднати не можна.

І справді, Польща в союзі з Францією і в порозумінні з Німеччиною є великодержавним чинником в Европі. Польща в союзі з Францією і в порозумінні з Москвою та Малою Антантою є лише меншиною в цьому угрупуванні держав, позбавленою поважнішого значіння в Европі. В цьому угрупуванні Франція моглаб завжди порозумітись з Москвою та Малою Антантою проти Польщі, але ніколи Польща не моглаб порозумітися з Москвою проти Франції!

Для цього між Польщею та Москвою, також як і між Україною та Москвою, істнують постійні і засадничі противенства, особливо зрозумілі, коли глянути на мапу східної Европи. Україна відтинає шлях для московського імперіялізму на південь, також як Польща відтинає цей шлях на захід. Цього факту ніякі пакти і ніякі миролюбні запевнення московських можновладців не змінять і не закриють.

Брати участь у мілітарному оточенні Німеччини чи у французькій політиці скріплення Московщини та нищення поневолених націй СССР булоб для Польщі некорисною тактикою, що дуже скоро помстилось би. Ця політика булаб остільки хибною з міжнароднього погляду, як і з огляду на наявність української, білоруської та німецької меншини в межах Польщі.

Перспектива піти шляхом, на який її вабить Франція, для Польщі тим небезпечна, що франко-московська „приязнь" уже дає свої наслідки в межах самої Франції. Відповідальні французькі кола дуже занепокоєні вислідами виборів до муніципальних установ. Результати виборів відомі лише відносно 855 громад із населенням понад 5.000, відносно 37.000 менших громад нема ніяких даних, але можна припускати, що здобутки комуністів та соціялістів там не менші ніж у більших громадах. А в цих більших громадах комуністи здобули 43 місця коштом усіх інших партій, включно із соціялістами. У міській раді Парижа комуністи, що мали тут лише 1 радного, матимуть їх тепер 8. В околицях Парижа їх здобутки значно більші, вони здобули тут до 15 значних громад. Такі поважні міста як Марсейль, Нант, Діжон опинилися в руках соціялістів, якими кермують комуністи, якими кермує Москва. Численні часописи закидають урядові апатичність. Особливе обурення викликує те, що член уряду, Еріо, дозволив своїй партії голосувати по місцях, з ким хоче, наслідком чого багато радикалів віддали свої голоси комуністам. Отже французький уряд дістав скорше ніж того можна було сподіватися, добру науку, що в союзі з Москвою поборювати большевиків у себе дома неможливо. Перевести нові вибори до парляменту при таких відносинах у державі є, очевидно, річчю досить небезпечною. Як французи будуть поборювати у себе большевизм у добрім порозумінні з Москвою, є їх внутрішньою справою. Але інші держави, а в тім числі і Польща повинні рахуватися з можливістю того, що у Франції запанують большевики.

Перемоги большевиків у межах Франції творять цілком своєрідне тло для переговорів Ляваля у Варшаві та в Москві. Коли Літвінов на банкеті, урядженім для Ляваля говорить про „початок інтимного співробітництва між Францією та СССР", то це звучить як досить злобний жарт, бо невідомо властиво з ким п. Літвінов співробітничає, з французьким урядом чи з

АНАТОЛЬ КУРДИДИК.

В ЧЕРЧІ ЦВИТУТЬ ЧЕРЕМХИ...

(Лист з одного живця до товаришів одної редакції).

Дорогі Товариші!

Так з нічого робити (з доброго дива — кажуть на селі) захотілося мені написати до вас. Просто є щось у сонці, що паде мені на папір і в 7-ій годині вранці таке що каже писати. Може бути — задоволення людини, яка тепер не перекидається на ліжку та не затулює від лоскоту вулиці вух ковдрою, щоб ще з пів години поспати й еґоїстичне самовдовілля, що за дві години серед закинених ґазетами столів, мене вже не буде. А може жаль, що за 2, 3, 4. і 5. годин ви все таки будете мати щоденні комунікати, дописи й десятки сторій з поважними та маловажними справами, а я — сонце, блакитно вимитий кльош неба й на столі, під відчиненим вікном розцвілу, молочнобілу й дурманно запашну гілку черемхи у фляконі...

В Черчі цвитуть черемхи.

Маю враження, що не зрозумієте цього в закуреній, гарячкливій атмосфері Львова. Хоч би ви купили на ринку оберемок цього квіття (це коштує 1—2 золотих!) і внесли у свою кімнатку — не передасть вам воно настрою який має в собі ця гілка на моїм столику й ці слова. До цього треба тихої кітловини Черча, залитої сонцем, серед якої біля великого будинку Палатки, ніби біля квочки, збілися більші й менші курята — живцеві та сільські будівлі й хати, блискучі білою, вибілені й відсвіжені на прихід — знаєте кого? Вас, паточенців камінного ґетта, що висотує по ниточці ваші нерви й по краплині затрою кров. „В Черчі цвитуть черемхи" — це ви зрозумілиб щойно тоді, якби ви були отут і побачили, що цвитуть не тільки черемхи, але й яблуні й вишні, що на травниках у живці повно сочистої зелені, а берези, сосонки, липи й клени мають на листках щось свіже й молоде, що тягне уста до цих листків, як дівочі губки...

Автім — від нині мабуть матимемо справжню травневу погоду, з сонцем, що палитиме вас на шкварок, а нас осмалюватиме на модний бронзовий колір. Сонце, що дошкулюватиме вам, буде нам гонити скоріше кров і наливатиме очі блиском. Коли приїду, буду своїм виглядом напевно робити вам усім конкуренцію в тих жінок, що приходять до нас до редакції і які завжди були до вас ввічливіші, як до мене. Тобі, товаришу від закордонної політики та вступних статтей, не поможе тоді навіть твоя бездоганно скроєна блюза й запрасовані на бритву штани, безсильна буде проти мого піднесеного сірковими купілями настрою — щоденно інша краватка, яких у тебе стільки, скільки й політичних концепцій. Гумор буду мати, як злобний критик з постійною усмішкою на борідці й перевищу його не тільки дотепом, а навіть знанням шістьох українських правописів. Гадаю, що розхмарю тим і похмурого новинкаря, якому докучає постійно то продув, то сонце з вікна, а чорний виправляч, що нагадує своєю шкірою мулята, буде проти мене блідий, як сторінка „Діла" з того дня, коли писало про парцеляцію. Мій безпосередній шеф не жалітиметься і не скакатиме вже до мене: позбувшись у „Львові" і вісімці ниркового піску й залишивши в боровині відливість та похмурість, буду до нього всміхатись всіми своїми 24 зубами (8 вже нема) й ласкаво не робитиму йому конкуренції, хоч сил у мене до „девятці" буде втроє стільки, що в нього. А всі панни з адміністрації, включно з головною касієркою, яка виділа в мені тільки кістяк, щипу, худяка і здохляка, чаруватиму своїм розясненим обличчям, буйним ходом і поривним рухом. Щож до двох наймолодших товаришів, то раджу їм вже тепер поробити своїм нареченим поважні заяви, а то як приїду — буде запізно.

Залишається ще шеф в окремій кімнаті, але це шеф і йому ніякої пакости не робитиму. Зате вноситиму собою в його настрої політичних закамарків і темних шляхів та підходів трохи сонця, якого вже й тепер, у низько взятому капелюсі, передаю йому добру порцію.

Ви, очевидно, скажете, що я гохштаплер, чванькун, хвалько. Протестую! Буду тільки нормальною людиною, яку здеґенерувало місто і праця і яку на правильні рейки 30-літнього мужчини поставило Черче та всі тутешні чарівники, від лікаря д-ра Владичина до пані Юзичинської, що — якби кухня була музикою — булаб віртуозом. Ці двоє в першу чергу, а потім оба директори живця, інж. Нижанківський (главнокомандующий „Палаткою"), п-і Сохацька (направду „мама" з „Роксоляни", коли каже до мене „Ти, вбери плащ по купелі" або й насварить, що сиджу вечорами) — вигнали з мене всю нечисту силу, що засіла в нирковому камінні, перестуді, апатії, песимізмі та зневірі і — уявіть собі — за пару золотих маю стільки усміхів, насолоди, ліків і харчу, що у Львові на ювилей цього не дістав би. Маю ще три тижні відпустки перед собою, але вже нині придумую плян для редакції, за яким на літо всі повинніб перенестись сюди з грубим директором „від цілости" та хмурним від оголошень до комплету. Смію завважити, що аж тоді наш часопис мав би в собі ясність, погоду, життєву верву і свобідну думку, таку, як усі тутешні лікуванці. Очевидно ми не плавилиб

французькими большевиками, що хочуть його повалити.

У своїй відповіді Ляваль між іншим згадав, що „режіми Франції та ССР" ріжні, але він міг би і сказати „тимчасом ріжні" з огляду на поважний зріст большевизму в самій Франції. А поза тим, коли він казав, що „шлях до зближення з іншими націями є довгий та тяжкий", то він сказав те, що почув недавно у Варшаві.

Можна сподіватися, що міністер Франції Ляваль незабаром переконається, що шляхи зближення з Варшавою та Москвою навіть цілком протилежні та взаємно себе виключають. А тимчасом ослаблюючи по мірі можности порозуміння з Москвою він ледви чи скріпив відповідно союз із Польщею. П. Ляваль є безперечно дуже здатний дипльомат, але політику большевицько-соціялістичного фронту Франції всеж заступають Еріо та Літвинов краще ніж він.

У всякім разі можна сподіватися, що п. Ляваль приїде на весняну сесію Союзу Народів до Женеви збогачений досвідом у східньо-европейських справах та з переконанням, що союз із Польщею справді вартий більше ніж плятонічне порозуміння з Москвою. До тогож ганяючись за двома зайцями можна втратити обох.

М. Данько.

За океаном.

УКРАЇНСЬКА СТРІЛЕЦЬКА ГРОМАДА.

Річний зїзд Української Стрілецької Громади у Зл. Державах, скликаний на неділю 19. травня до Філядельфії, радитиме в домі Т-ва Горожан при 847 Н. Френклин стріт. На порядку дня: 1) Відкриття Зїзду. 2) Звіт Управи та Військової Комісії. 3) Реферати. 4) Праця на цей рік. 5) Вибір нової Управи. 6) Внески й запити. 7) Замкнення Зїзду.

ЮВИЛЕЙНЕ СВЯТО В ЧЕСТЬ КАНЦЛЕРА О. Ол. ПИКА.

Стараннням братств, сестрицтв і товариств, які гуртуються при українській католицькій катедрі і громаді у Філядельфії, уладжено святочний ювилейний концерт з нагоди 50-ліття пароха й канцлера о. Олександра Пика в суботу 13. квітня. Концерт був получений з вечерою і пройшов якнайкраще та був виявом великої симпатії і пошани громадянства до особи ювилята. Святочну промову виголосив д-р Володимир Галан.

його в боровині, тільки в чорнилі і підливалиб трохи „9-кою", а тоді й перо булоб юнацько й бадьоро настроєне й не опадалоб на низини втоми й перевтоми.

Та що й писати до вас! Бути може завтра вже зателефоную, бо управа заводить свій телефон, хоч і так завтра матимете цей лист (пошту маємо тут щодня і разом з вами вишукую водночас „слабі місця" нашого коректора на сторінках часопису). А якщо матимете лист, то між рядками прочитаєте ще неодно, про що требаб вам окремі листи писати: Якто цього року перебудовано й перероблено знову всі пляцти, кльомби й огорожі (ой, той Льоньо!), якто виріс новий адміністраційний будинок — чудова коробка зверху і зсередини, якто нові лазнички понароджувалися і врешті якто виросла вавилонська вежа на черчанські умовини — велика вілля-пансіон „Амата", чоколядового коліру, така, що слинка тече, коли дивишся на неї, на її домінуюче становище у Черчі і на дах, що нагадує китайські пагоди...

У Черчі цвитуть черемхи й над черемхами сонце. За хвилину покличуть до купелі, бо вже дожидають під лазничками добрі два десятки людей, а я з огляду на зріст купаюся один з перших. Тимто й кінчу: товариш з Варшави, поляк, що приїхав сюди перший, кличе. А ходить, бестія, так як машина, хоч приїхав — то ледви лазив.

Прощайте! Шкода, що не винайшла техніка способу передавати в листі воду та боровину: післав би вам трохи „Льоні", вісімки й девятки, а виб попробували і почули, що це — черемхи цвітуть у Черчі.

А це значить — привернути собі здоровля, гумор і апетит, заступити порох — сонцем, великоміські випари — подихом піль, отруйні гази щоденних клопотів — запахом черемхи.

З природи й техніки.

ВЕЛИКА ОВОЧЕВА КАТАСТРОФА В ІТАЛІЇ.

Менш-більш від десяти років переводять італійці дуже інтензивно реформу свого овочевого господарства. Притім стараються шукати найвартісніші роди овочів. Тому завели у себе великі плянтації найкращих слив, бросків та винограду. Якщо річ у сливах, то спровадили навіть з Японії одну з найкращих сорт „бурбанк", що відзначається величезними, подовгастими овочами. Зпочатку все йшло добре і експорт сливок, бросквинь та винограду збільшався з року на рік. Одначе 1933 р. експорт добірних сливок нечайно зменшився. Те саме повторилося і 1934 р. Якаж цього причина?

Виявилося, що восени 1930 р. вибухла між сливами „бурбанк" на одній з плянтацій у горішній Романі дивна зараза. Вона поширювалася дуже швидко так, що інститут для досліду рослинних хоріб у Больонії не зміг ще устійнити спричинника заразн, а вже всі сливові плянтації Романі були знищені. Врешті після довших студій виявилося, що спричинником епідемії слив „бурбанк" є той самий гриб, що викликує епідемію вязів (берестів). І саме в Романі було давніше дуже багато берестів, які вигинули зовсім внаслідок цього дивного галапаса. Отже розуміється, що в Романі було повно розроднів цього гриба. Вони прямо обсіли ймовірно найслабшу сорту слив, себто японську „бурбанк" і викликали її цілковите знищення. Досі не вдалося найти ліку на цю страшну заразу.

НОВІТНІ ЗАВЕДЕННЯ ДЛЯ ПРОКАЖЕНИХ.

Ще й сьогодні проказа є досить поширеною недугою у деяких краях. Особливо в останніх роках вона поширилася значніше, хоч причини цього поширення невідомі. Наука веде мікробіольогічні досліди, одначе обмежується покищо до лікувальних метод., поширених уже в середніх віках, а головно до запобігаючих середників. Проказа є заразлива, одначе не дідична. Хорих треба безумовно ізолювати. Лепрозорії не сміють мати більше ніж 1000 хорих. На острові Кулійон (на Філіпінах) є аж 5 тисяч хорих, що розуміється утруднює лікування та дисципліну. Хорі мають усякий комфорт, розривку та майже нормальні умовини праці. Одначе й тут хорі пробують утікати. Тому такі заведення повинні находитись далеко від людських осель. На хід недуги мають великий вплив кліматичні умовини. Тому заки ще збудують десь заведення для прокажених, досліджують дуже докладно клімат даного місця. Дітей відлучують після уродження від прокажених матерей і приміщують у профіляктичних заведеннях.

ПРОДОВЖУЮТЬ КОРАБЛІ.

Відома фірма Гапаг продовжила недавно свої чотири трансатлянтійські велитні, а саме кораблі Гамбург, Альберт Баллін, Дойчлянд та Нюйорк. Збудували їх перед 10 роками. Вже 1930 р. збільшили їх потужність з 15 тисяч коней на 28 тисяч коней при скорості 16 до 19 вузлів, виміняючи їхні турбіни. У пробних басейнах у Гамбурзі ствердили дальше, що при тій самій потужності можна буде їхати значно скорше або зменшити потужність при тій самій скорості, якщо кораблі продовжити. Отже в доках розібрали переди кораблів і домонтували нові переди, що є 12 метрів довші від попередніх.

СПРАВА БУДОВИ КАНАЛУ ЧЕРЕЗ НІКАРАГУУ.

Зл. Держави Півн. Америки роздумують тепер над старим проєктом будови другого каналу між Атлянтійським і Тихим океаном. За будовою цього каналу промовляють військові арґументи (створення другого каналу для фльоти, якщоб панамський канал був загрожений або знищений) тай факт, що шлюзи панамського каналу пропускають кораблі тільки до 35 тисяч тон поємности. Проти будови промовляють тільки величезні кошти будови. Хоч Нікарагуа дала свою згоду на будову цього каналу, Зл. Держави рахуються подекуди зі спротивом Японії.

А. Л.

Березівський і ніський повіт у світлі статистики.

Нині подаємо дані Головного Статистичного Уряду про пов. Березів і деякі дані про пов. Ніско на підставі перепису населення з 9. грудня 1935.

ПРОСТІР, ЗАГАЛЬНЕ ЧИСЛО НАСЕЛЕННЯ І ВОЛОСТИ.

Простір березівського повіту 683,8 км.² Загальне число населення 83.205, мужчин 39.513, жінок 43.692. Густота населення на км² 121,7. У повіті є одна міська волость, 7 сільських, 55 сільських громад, 238 місцевостей.

НАСЕЛЕННЯ І ПОДІЛ ЗА ВІРОІСПОВІДАННЯМ.

По містах березівського повіту проживало 4.248 осіб, з того 1.968 мужчин. По селах жило 78.957, з того 37.545 мужчин. За віроісповіданням по містах проживало 44 грекокатоликів (1,0 прц.), 3.088 римо-католиків (72,7 прц.), 1.046 жидів (24,6 прц.).

По селах проживало **12.667 греко-католиків** (16,0 прц.), **62.725** римо-католиків, 3.270 жидів (4,1 прц.), 89 інших (0,1 прц.).

У повіті Ніско проживало по містах 70 **греко-католиків** (0,7 прц.) на 9.407 міського населення, по селах **845 греко-католиків** (1.5 прц.) на 54.826 сільського населення.

МАТІРНА МОВА.

По містах березівського повіту як **матірну мову українську подало 11 осіб (0,3 прц.), руську мову 20 осіб (0,5 прц.), себто нашою мовою говорило 31 осіб (0,8 прц.),** польську 3.158 осіб (74,3 прц.), 975 жидівську з гебрайською мовою.

По селах як **матірну мову українську подало 6.047 осіб (7,7 прц.), руську мову 4.599 осіб (5,8 прц.), себто нашою мовою говорило 11.646 осіб (13,5 прц.),** польську мову 64.991 осіб (82,3 прц.), жидівську з гебрайською мовою 2.861 осіб (3,6 прц.), іншу мову 39 осіб.

У рубриці „матірня мова" з пов. Ніско нема вже навіть згадки про українську або руську мову. Виходилоб, що понад 2 прц. греко-католиків по містах і по селах цього повіту своєю розговірною мовою вважають польську мову.

ГРАМОТНІСТЬ.

По містах березівського повіту вміло читати і писати 3.149 осіб (91,0 прц.), **не вміло ні читати ні писати 277 осіб (8,0 прц.).**

По селах уміло читати і писати 46.953 осіб (80,1 прц.), тільки читати 1.391 осіб (2,4 прц.), **не вміло ні читати ні писати 10.003 осіб (17,0 прц.).**

МЕШКАНЕВІ УМОВИНИ ПО СЕЛАХ.

По селах березівського повіту було 15.308 мешкальних будинків, помешкань 15.799, загальне число кімнат 26.211. Пересічне число на помешкання 1,7, пересічне число осіб на кімнату 3,0.

ДЖЕРЕЛА ПРОЖИТКУ.

З хліборобства проживало 70.455 осіб (84,7 прц.), з того по містах 785 осіб (18,5 прц.), по селах 69.670 (88,2 прц.). З городництва, лісництва і риболовства 223 особи. З промислу і ремесла 5.557 осіб (6,7 прц.), з того по містах 1.355 осіб (31,9 прц. міського населення), 4.202 осіб (5,3 прц. сільського населення). З цього числа було 83 умових робітників, 1254 робітників і халупників. З копалень нафтової ропи черпали засоби прожитку 313 осіб, з ковальства 260 осіб, столярства 356 осіб, кравецтва 515 осіб, шевства 783 осіб, будови домів 402 осіб.

З торговлі й обезпечень черпало засоби прожитку 2909 осіб, з того по містах 906 осіб (21,3 прц. міського населення), по селах 2003 осіб (2,5 прц. сільського населення). Торговлею товарами займалось 2.525 осіб, по гастрономічних підприємствах працювало 230 осіб. З комунікації і транспорту проживало 356 осіб (0,4 прц.), з того по містах 80 осіб (1,9 прц.), по селах 276 (0,4 прц.). У публичній адміністрації працювало 227 осіб, у шкільництві 356 осіб, домашня прислуга 616 осіб, емерити та інваліди 628 осіб.

ВЕЛИЧИНА СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ.

На загальне число 13.809 господарств: **карловатих нижче 2 га було 6.800, на яких** проживало 28.245 осіб (4.2 на господарство) 4.989 простором від 2—5 га, на яких прожива-

ло 26.026 осіб (5,2 на господарство); 626 простором від 5—10 га господарств, на яких проживало 3.538 осіб (5,7 на господарство); 35 простором від 10—15 га, на яких проживало 190 осіб (5,4 на господарство); 21 простором від 15—20 га, на яких жило 91 осіб (4,3 на господарство).

НОВИНКИ

— **Філія „Союзу Українок"** повідомляє, що у вівторок 21. ц. м. в год. 18. відбудеться в домівці при вул. Сикстуській 44 показ мусива „Центросоюзу". Просимо на Чайний Вечір.

— **Нагальна туча у Львові.** У суботу попол. над Львовом перейшла нагальна туча з громами. На кілька хвилин було зовсім стемніло. Злива тревала понад 20 хвилин і заподіяла великі шкоди. Найбільше замулило вул. Хорущини від Цитаделі. Вода залила хату Апольонії Нищук на Замарстинові. Пожежна сторожа дві години випомповувала воду. Пожежна сторожа інтервеніювала при вул. Янівській 11, де вода залила партерові мешкання та при вул. Сикстуській 19, де вода залила стрих.

— **Збожеволів з причини смерти марш. Пілсудського.** Яків Маньовський, залізничник із вул. Личаківської 264 не міг погодитися з думкою про смерть марш. Пілсудського. Все повторяв: „Не хочу жити! Не хочу жити!" В неділю нерви його не видержали. Візвали лікаря рятункової стації, який заопікувався нещасним.

— **Сутичка з комуністами.** На пл. Юра комуністи старалися уладити віче. Поліція не допустила до віча. В погоні за двома комуністами, що втікали до Єзуїтського городу агент стріляв у повітря. Обох арештували. В Єзуїтському городі юрба хотіла їх відбити. Агенти стали стріляти в повітря, тоді прийшла на поміч поліція та арештувала й інших авантурників.

— **Арештували злодія, що обікрав адвоката.** Поліція ствердила, що адвоката д-ра Б. Нусбавма, якому зі сховку зпід стола пропало 20.000 зол. і 5.000 дол., обікрав приятель наймички Фурда. Його придержали в Гриняві, пов. Косів, як хотів перейти румунський кордон. При ревізії найшли в Фурди гроші, зашиті в одязі. Арештованого відставили до Львова, а адвокат д-р Нусбавм одержить назад майже всі гроші.

— **Львівська хроніка.** У VI. комісаріяті поліції застрілився 45-літній поліцай Каз. Келер. — Автодорожка Ів. Стащишина з Винник наїхала на вул. Рутовського напроти фільгармонії на авто, яким їхав директор гарбарні „Пеліс" д-р Райнольд. Раненого Райнольда забрали до шпиталю. Стащишина, що був пяний, арештували.

— **Ріжні вістки.** Японський летун Ано, що вибрався в повітряну подорож довкола землі, перелетів на днях понад середущу Европу, задержуючись в Нірнберзі і Відні. — З Руану повідомляють, що до ставу в Портіфекам упав самохід, при чому згинуло 6 осіб.

— **Міжнародня радіофонічна унія.** В квітні ц. р. минуло 10 літ від часу утворення Міжнародньої Радіофонічної Унії. Унія повстала 3. квітня 1925 р. як необхідна самооборона европейських радіофоній перед хаосом в етері. До часу повстання Унії радіостації поодиноких країн приділяли собі довільну довжину хвиль, хоча це унеможливлювало правильний відбір у сусідніх країнах. Перешкоди, що повставали в прийомі гальмували розвиток радіофонії, і це власне спонукало учасників першого міжнароднього радіового зібрання в Женеві до створення Унії. Керівником бюра Унії і генеральним секретарем був призначений директор бюра пропаганди англійської радіофонії. Найбільш пекучою проблемою, яку треба було розвязати, була справа приділення хвиль поодиноким радіостаціям. Тоді їх не було багато. В часі першої міжнародньої конференції радіових інжинірів, яка відбулася в Женеві в липні 1925 р., Европа мала лише 40 висильних стацій загальної сили 50 клвт, а тепер працює 310 стацій силою 3157 клвт. Перший плян розподілу хвиль був уладжений Унією в 1926. р. і є знаний під назвою Женевського пляну. Зріст числа висильних стацій та зміцнення стацій вже істнуючих викликали складення нового Брюсельського пляну, який послужив підставою для Праського пляну, прийнятого в 1929. р. За 4 роки його істнування люцернська конференція оголосила в 1933. р. новий плян розподілу радіових хвиль, який з деякими дрібними змінами обовязує й досі. Для контролі правильного застосування принятих плянів Унія зорганізувала в Брюселі спеціяльне Бюро помірів, що має цілий ряд прецизійних уладжень. Щодня ввечері і в ночі Бюро переводить контролю, чи европейські стації точно тримаються приділених їм хвиль. Таких помірів виконується річно 700.000. Унія має кілька комісій, в яких комісія зближення займається заміною програм. Завдяки її праці ми є свідками щораз досконалішої заміни програм між поодинокими країнами в цілій Европі. Донедавна ця заміна обіймала передовсім музичні програми, тепер країни заміняють між собою радіові акустичні репортажі на актуальні теми. На осінь ц. р. проектується надавання світової окружної трансмісії пісень, в часі якої перед мікрофонами всіх радіостацій виступить молодь. На протязі минулого року члени Унії заміняли поміж собою біля 612 ріжних трансмісій. Дотепер до Унії належить 33 европейських радіофонічних товариств, з яких 9 є державних. До членів надзвичайних Унія зачисляє товариства позаевропейські.

ДИВОГЛЯДИ.

ПОХОРОНИ ЛІТАКАМИ.

Будійська секта в індійському місті Ранґун уживає при похоронах найшвидшого засобу комунікації — літаків. Коли недавно помер священик тої секти, поклали забальсамоване його тіло на літак, що окружив з домовиною сім разів славну святиню у Све-Да-Ґон. З того приводу повстала серед вірних суперечка: одні твердять, що така подорож покійного це богохульство, другі, що це найбільша пошана, коли користуватись наймодернішими технічними здобутками. На кожний випадок можна твердити, що індійські будійці вже випередили европейців, які напевно колись уживатитуть літаків для похоронів.

У ЛІЖКУ МОЖНА ГРАТИ НА ФОРТЕПІЯНІ

Одна анґлійська фабрика фортепіянів придумала такий фортепіян, що на ньому можна грати лежучи в ліжку. Винахідчик повідомляє, що це не якась примха моди, а інструмент призначений для недужих, що не можуть сидіти або рухатись. Як виглядає така машина не знаємо досі з опису; клявіятура — рухома і можна її вкладати та витягати, як у деяких писальних машинках. На звуку фортепіян нічого не тратить.

ОРДЕР ЧЕРЕЗ ПОМИЛКУ.

З нагоди 60-ліття смерти композитора Бізета, яке найде живий відгук у Франції, пригадують цікавий епізод з автором славної „Кармен". Премієру „Кармени" мусіли відложити, бо музика був поважно хорий. Бізе мав дістати відзначення „почесної леґії" з нагоди тієї вистави. Його приятелі лякались, що коли вистави не буде і відзначення не прийде, то це ще погіршить стан його здоровля. Пішли до міністра прохати, щоб він прискорив цю почесть. Міністр питається: „Хто це той Бізе?" — Славний мистець, автор ріжних цінних творів! „Наприклад яких?" — Передовсім „Арлезієнки"! Міністер, що знав тільки цей твір Додета, до якого Бізе склав музику, думав про письменника і сказав: „Ах! „Арлезієнка! це чудовий твір! я читав його з приємністю! — І автор цього твору ще досі не нагороджений! Підіть скажіть йому, що він негайно дістане хрест почесної леґії!" Так міністр нагородив Бізета, переплутавши його з Додетом.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

ЗАЛІЗНИЧИЙ РОЗКЛАД ЇЗДИ важний від 15 травня 1935. Ціна 50 сот. Вид. кружка „Рідної Школи" ім. М. Шашкевича в Станиславові.

ЖУРНАЛИ:

НИВА, чтсопис присвячений церковним і суспільним справам. Львів, квітень — травень 1935. Р. XXX. Ч. 4—5. Зміст: о. Пришляк: Нові завдання Тов. св. Андрея. Ю. Колтун: Евґеніка в світлі христ.-кат. моралі. о. В. Липиник: Духовенству львівської архиепархії під розвагу. о. Михайло Горечко: Чи легко заложити парох. бібліотеку. Око: Несмачне самохвальство. о. д-р Лев Глинка: Потреби спільної орґанізації українського католицького духовенства. о. І. Ратич: Катехиза „Про Божу ласку". о. Андрій Лошній: Празники Різдва Христового і Богоявлення у нашім річнім уставі. о. прот. П. Табінський: До питання про четверте подружжа в Східній Церкві. о. Ю. Дзерович: Заг. Збори Тов. св. Андрея. Юліян Сеневицький: Значіння культури садів і винограду. о. П. Хомин: З музичного життя. Обрядовий куток. Вісти з Тов. св. Андрея. Поможім здвигнути храм Божий. Нові книжки. Всячина.

ЖІНОЧА ДОЛЯ, часопис для українського жіноцтва. Коломия 15. травня 1935. Р. XI. ч. 10.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів. Ринок 10.